

Ds Maaike Schepers v.d. Poll

Gemeente van onze Here Jezus Christus.

Het thema van deze 40dagentijd is "zoek de stilte". De liturgische schikking heeft vanmorgen als thema: geweldadige stilte. Je zou eerder verwachten: weldadige stilte. Het is een groot verschil of je een stilte met geweld of een heilzame stilte hebt. Het zijn twee woorden die vaak niet met elkaar te rijmen zijn. Geweld is er overal op aarde. We hoeven de krant maar op te slaan of de tv aan te zetten. Maar met de stilte? Kunnen wij wel met stilte omgaan? B.v. een stilte in het gesprek? Veel mensen hebben constant muziek aan staan om maar niet de stilte te hoeven voelen. Stilte moet je leren. Daarom ben ik zo blij met de vespers, die elke zondagavond in de 40dagentijd hier in deze kerk gehouden worden. Daar zijn we stil om gevoelens toe te laten, om bij jezelf naar binnen te kijken: wat leeft er in mijn hart. Of in de stilte te mediteren.

In de lezingen is het allesbehalve stil. Die hebben meer weg van het geweldadige. De stilte komt als de afgekeurde hoeksteen gelegd is.

"Voor mijn geliefde wil ik zingen het lied van mijn lief en zijn wijngaard." Zo begint de profetie van Jesaja. Gaat hij een liefdeslied zingen? Dat zou kunnen want in de bijbel staat meer liefdespoëzie. Maar misschien is het wel een werklied, zoals vroeger mannen en vrouwen die op het land werkten samen zongen om het harde werken dragelijker te maken. Of zoals de zwarte slaven tijdens hun zware arbeid hun liederen van bevrijding zongen. In de liederen klinkt vaak een stuk van het leven mee.

In het lied van de wijngaard profeteert Jesaja over de situatie zoals die geworden is in de tijd van de koningen van Israël. In dit lied klinkt de politieke situatie mee. Een situatie waarin onrecht heerst in plaats van het recht, in plaats van rechtsbetrachting rechtsverkrachting.

Jesaja profeteert: Mijn geliefde had een goede wijngaard opgebouwd op vruchtbare grond, edele druivenplanten, een gebouw om alles te overzien en alvast een perskuip om van de druiven wijn te maken. Alles is pico bello voor elkaar. Echter..de wijngaardenier verwachtte een goede kwaliteit druiven, maar het werden wilde druiven. De inwoners van Jeruzalem en Juda moeten recht spreken tussen mij en mijn wijngaard: Hoe komt het toch dat er wilde druiven groeiden! En wat is er nog aan mijn wijngaard te doen wat Ik niet gedaan heb! Wat heb Ik te weinig aan de wijngaard gedaan. In de Geliefde van de profeet herkennen we de Here God. Hij verandert in aanklager, maar Hij laat het niet tot een rechtspraak komen. De aangesprokenen, de mensen uit Jeruzalem en Judea, krijgen geen kans hun taak als rechter uit te voeren, omdat God Zelf rechtspreekt en Zijn oordeel is: Ik zal de wijngaard vernietigen. In het laatste vers van Jesaja 5 wordt duidelijk tegen wie Jesaja profeteert. De wijngaard staat symbool voor Israël. En dan blijkt: degenen die God over Israël wilde laten oordelen, zijn de wilde druiven. Zij zijn het die het onrecht lieten zegevieren en er een rechtsverkrachting van hebben gemaakt. De leiders van het volk meetten met twee maten. Zij waren gevoelig voor corruptie en vriendjespolitiek. Zij verachtten de zwakkeren en de kwetsbaren in de samenleving. Terwijl juist sociale gerechtigheid van hen verwacht werd. Daarom veroordeelt God hen.

Met de gelijkenis over de wijngaard laat Mattheüs Jezus deze bekende profetische gelijkenis heropnemen. Maar hij werkt de gelijkenis anders uit. De kernvraag is niet langer welke vruchten mensen voortbrengen, onrecht of ongerechtigheid. Het gaat nu om erkenning en eerbiediging van de eigenaar van de wijngaard, zijn dienaren en zijn zoon. De wijngaard is hier symbool voor het Koninkrijk van God.

In de gelijkenis zit een aantal aandachtspunten: veel verwijzingen naar het O.T. en toch ook al een verwijzing naar Jezus zelf. Jezus heeft het tegen de leiders van het joodse volk. De leiders, over-priesters en Farizeeën, begrepen dat Jezus hen bedoelde. Zij hadden al vaker een aanvaring met Jezus gehad.

In deze context vertelt Jezus het verhaal. Bijna met dezelfde woorden als Jesaja geeft Jezus uitdrukking hoe goed en solide de wijngaard gebouwd is. Een goed bedrijf opgebouwd door de eigenaar. Uitbesteed aan wijnbouwers. In hun contract is opgenomen dat de eigenaar een deel van de vruchten zal ontvangen. Maar als de tijd daar is, willen de wijnbouwers niets afstaan. Zelfs niet als de zoon van de eigenaar komt om hen te bewegen zich aan het contract te houden. Erger nog: ze zien in de zoon de erfgenaam en ze vermoordden hem om zo zelf eigenaar van de wijngaard te kunnen worden. Toch is dit nog niet het einde van het verhaal. Uiteindelijk zal de eigenaar zelf komen en wat moet hij dan doen, vraagt Jezus zijn toehoorders.

Zoals eens David bij de gelijkenis van de rijke en het lammetje van de arme, met de rijke zichzelf veroordeeld, veroordelen nu de toehoorders/leiders zichzelf. Het oordeel liegt er niet om: "laat hij ze op een mensonwaardige manier ombrengen. Er moeten andere wijnbouwers komen die zich wel aan het contract

houden.” Jezus neemt het advies van de doodstraf niet over, nee geen doodstraf, die straf zal eenmaal door Jezus zelf worden gedragen. Zijn antwoord is Ps. 118: “de steen, die de bouwers afkeurden, is de hoeksteen geworden.” In deze psalm is de steen, die door God tot hoeksteen gemaakt wordt, beeldspraak voor Israël. Israël heeft zichzelf ooit ervaren als de weggeworpen steen, verloren in het land Egypte, door God echter opgeraapt.

Wie in die tijd met een bouw begon moest eerst stenen, die op het veld lagen, ruimen. Door de bouwers werd een schifting gemaakt welke stenen te gebruiken waren en welke niet.

Zo’n weggegooide steen is hoeksteen geworden. Het is troostrijk te geloven in een God, die oproept wat mensen aan de kant gooiden. Een goede hoeksteen geeft samenhang aan het hele gebouw, aan het gebouw van het leven.

De suggestie is dat de leiders Jezus (de steen) verwerpen, maar dat God van Hem juist de hoeksteen van het Rijk van God maakt. Jezus Christus is de hoeksteen voor het fundament van ons geloof geworden.

Jezus haalt nog meer voorbeelden uit het O.T. aan. “Wie over die steen struikelt zal gebroken worden, en iedereen op wie die steen valt zal worden verpletterd” Woorden uit Jesaja 8, waar God Zichzelf vergelijkt met een steen, waaraan men zich stoot en een rotsblok, waarover men struikelt. Dan. 2, waar Daniël de droom van Nebukadnezar uitlegt. Het grote beeld dat voor de vier wereldrijken symbool staat wordt vernietigd door een rollende steen. Deze steen verbeeldt het Koninkrijk van God dat zal blijven bestaan.

De toehoorders van Jezus hebben hun eigen oordeel geveld. De joodse leiders zijn leiders die wilde druiven voortbrengen. Deze leiders zijn de wijnbouwers die de opbrengst voor zichzelf houden. Zij zijn het die de Zoon, de erfgenaam van Israël, buiten de wijngaard gegooid en gedood hebben. Tegen hen zegt Jezus:

“Het Koninkrijk van God zal u worden ontnomen en gegeven worden aan een volk, dat het wel vrucht laat dragen.”

Wordt de plaats van Israël ingenomen door een ander volk? Worden de joden hier verworpen? Wie worden met een volk bedoelt?

Een volk, dat de vruchten daarvan opbrengt.. zijn zij, die gerechtigheid en recht nastreven en leven naar Gods geboden.

Dit is de beruchte tekst, die de kerkvaders en anderen gebruikten om aan te tonen dat Israël niet meer het volk van God is.

O,o,o, wat is deze tekst verkeerd begrepen. De spanning is dat die jarenlang, nee, eeuwenlang als bewijsplaats voor de vervangings-theologie heeft gediend. Vervanging wil zeggen dat de kerk in de plaats van Israël is gekomen. Onze kerkvaders waren er van overtuigd dat God Israël niet meer als Zijn volk beschouwde. Die plaats was door de kerk ingenomen. Het is dan ook geen wonder dat de kerk heeft meegedaan aan het anti-semitisme. In theologie en kerk is men voorbijgegaan aan de eigenheid van het joodse volk. En voorbijgegaan is aan Rom 11: Eens Gods volk, altijd Gods volk. En de christenen uit de heidenen die van nature een tak van de wilde olijfboom zijn, zijn geënt op de edele olijfboom, schrijft Paulus. Gelukkig is de vervangingstheologie verdwenen.

In de beide gelijkenissen van Jesaja en Jezus horen we een grenzeloos vertrouwen als ook een intense teleurstelling.

Vertrouwen in het slagen van de toch niet geringe onderneming, de wijngaard in handen van anderen te geven; vertrouwen in mensen. Teleurstelling: in het uitblijven van de oogst, een oogst van zorgen voor je eigen gewin, wilde druiven; dan wel in de reactie van de wijnbouwers.

Gemeente, waar staan wij in het verhaal? Welk soort wijnbouwer zijn wij in de wijngaard? Zien wij onszelf als een werker in Gods Rijk op aarde. Net als in Jesaja is God de Eigenaar van de wijngaard. Zijn wij wijnbouwers die de Heer goede vruchten geeft of zijn wij wijnbouwers die de erfenis willen hebben? Zien wij om naar de kwetsbare, uitgebuite, onderdrukte, zwakke medemens of zien we enkel de dingen en het leven dat ons iets kan opleveren.

Laat ons antwoord op deze gelijkenis zijn:

U bent de wijnstok van het leven,
in duizend ranken uitgebreid,
het leven, ons in U gegeven,
draagt goede vruchten op zijn tijd.
Laat ons uw ranken zijn voorgoed.
doorstroom ons met uw hartebloed.

Amen.